

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De langstlevende echtgenoot : een vergelijking van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht met de positie van de langstlevende in het Caraïbisch en het Surinaams erfrecht

Veira, M.A.

Publication date
2006

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Veira, M. A. (2006). *De langstlevende echtgenoot : een vergelijking van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht met de positie van de langstlevende in het Caraïbisch en het Surinaams erfrecht*. Wolf Legal Publishers.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Algemene Inleiding

Deze studie heeft als onderwerp: "De langstlevende echtgenoot. Een vergelijking van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht met de positie van de langstlevende in het Caraïbsch en het Surinaams erfrecht".

De Marrons hebben eeuwenlang afgezonderd in het binnenland van Suriname gewoond. Zij hebben een matrilineair erfrechtelijk systeem dat anders is dan het commune erfrechtelijk systeem dat in Suriname geldt. De afzondering van de Marrons in Suriname is doorbroken door verschillende factoren zoals onder andere de bouw van het Prof. Van Blommenstein stuwmeer in 1965 in hun woongebied, waardoor hele dorpen getransmigreerd (verplaatst) zijn. De aanleg van het stuwmeer verschaftte velen van de Marrons gedurende enkele jaren werk tegen een redelijke vergoeding, maar zij verloren hun woongebieden waaraan zij hun middelen van bestaan ontleenden. Na de aanleg van het stuwmeer werden deze Marrons werkloos, zij hadden hun woongebieden waaraan zij hun middelen van bestaan ontleenden, verloren en zij waren in contact gekomen met de geldeconomie als gevolg waarvan de trek naar Paramaribo (de hoofdstad van Suriname), op zoek naar werk, toenam.¹ In Paramaribo kwamen de Marrons in aanraking met en werden beïnvloed door de andere, wettelijk geldende wijze van afstamming en overerving. Dit heeft in de praktijk geleid tot botsingen van de twee verschillende systemen. De belangrijkste botsingen betroffen de erfrechtelijke positie van de vrouw als langstlevende echtgenoot en de positie van het kind als erfgenaam van de vader. Botsing van een westerse met een niet-westerse cultuur leidt er over het algemeen toe dat de niet-westerse cultuur gedoemd is ten onder te gaan of zich zal moeten aanpassen.² Gezien de internationale ontwikkelingen (zie hoofdstuk 1 paragraaf 4) mag ervan uit worden gegaan dat deze cultuur zich zal aanpassen. Het leek mij interessant om na te gaan op welke wijze de aanpassing zou plaatsvinden. Hiervoor is dan allereerst vastlegging van het traditionele Marron-erfrecht vereist. Daarnaast is de vastlegging van het traditionele Marron-erfrecht voor het nageslacht een belangrijke reden voor dit onderzoek.

Hierbij speelt een rol dat matrilineaire erfrechtelijke systemen nu een zeldzaamheid zijn.³ Onderzoek en schriftelijke vastlegging van het Marron-erfrecht had echter nog niet plaatsgevonden terwijl de Inheemsen en tribale volken, waartoe de Marrons zich rekenen, op internationaal vlak een ontwikkeling door maken, waarbij ernaar gestreefd wordt het nationaal wettelijk systeem te laten bijdragen aan de conservering van locale en tribale gewoonten en naar de sociale integratie van deze

¹ Quintus Bosz 1965, p. 14; Van Weisberge 1976, p. 37; Hoop 1991, p. 98; Price & Price 2005, p. 28.

² Köbben 1964, p. 90.

³ Schneider 1961, p. 17; Hoebel 1976, p. 67-280; Köbben 1964, p. 25-37.

mensen in de maatschappij.⁴ Binnen dit kader is de schriftelijke vastlegging van de tribale gewoonten een primaire vereiste.

Gekozen is om binnen het Marron-erfrecht, "De positie van de langstlevende echtgenoot" aan een nader onderzoek te onderwerpen omdat:

- De Marron-vrouwen op Surinaams grondgebied wonen en vrouwen in Suriname⁵ statistisch gezien langer leven dan mannen en de leeftijd waarop de Surinaamse vrouwen huwen lager ligt dan de leeftijd waarop de Surinaamse mannen trouwen⁶. De langstlevende echtgenoten zijn over het algemeen dus vrouwen;
- Vrouwen in Suriname evenals elders in de wereld, op verschillende terreinen ten opzichte van de man een achtergestelde positie hebben en het in de bedoeling van verschillende beleidsmakers ligt om deze achtergestelde positie weg te werken;⁷
- Het eveneens in de bedoeling van de Surinaamse wetgever ligt om veranderingen in het Burgerlijk Wetboek (BW) aan te brengen;⁸
- De wetgever in Suriname bij de instelling van het huidige BW weinig rekening heeft gehouden met de maatschappelijke realiteit in Suriname.⁹ Het feit dat het Marron-erfrecht naast het commune Surinaams erfrecht bestaat, is onderdeel van deze maatschappelijke realiteit. Onderzoek en vastlegging van de maatschappelijke realiteit is een eerste voorwaarde om met die realiteit rekening te kunnen houden.

Naast vastlegging van de hoofdlijnen van het Marron-erfrecht vindt in dit proefschrift een rechtsvergelijking plaats van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht met de positie van de langstlevende in het Surinaams erfrecht en het erfrecht van de Caraïben. De rechtsvergelijking is hier een methode van juridisch onderzoek waarin onderdelen van twee of meer rechtstelsels op systematische wijze met elkaar vergeleken worden, ten einde hun overeenkomsten en verschillen vast te stellen en er de oorzaak van op te sporen.¹⁰ Bij de keuze van de te vergelijken rechtstelsels ligt een rechtsvergelijking van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht met de positie van de langstlevende echtgenoot in het Surinaams erfrecht voor de hand: het woongebied van de Marrons behoort tot het grondgebied van Suriname.

⁴ Considerans van de I.L.O. Conventie no. 169 inzake het behoud en de participatie van Inheemsen en andere tribale of semi-tribale bevolkingsgroepen in onafhankelijke landen, Genève 27 juni 1989; Munneke 1991, p. 91.

⁵ Demografische Data Suriname 2002, tabel 17.

⁶ Demografische Data Suriname 2002, tabel 21.

⁷ Het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen is in Suriname afgekondigd op 25 december 1999, gepubliceerd in het verdragenblad 1999, no. 2 en met terugwerkende kracht in werking getreden op 31 maart 1993.

⁸ In november 2001 is door het Ministerie van Justitie en Politie van Suriname een congres georganiseerd met als titel: "De wijziging van het Surinaams Burgerlijk Wetboek".

⁹ Scholten & Meijers 1990, p. 749.

¹⁰ Kokkini-Iatridou I 1988, p. 11; Sauveplanne 1975, p. 3; Kokkini-Iatridou 1985, p. 14.

Er is verder gekozen voor een vergelijking van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht met de positie van de langstlevende echtgenoot in het erfrecht van de grootste Indianenstam van Suriname, de Caraïben. Het Marron-erfrecht en daarmee de positie van de langstlevende echtgenoot, verschilt veel van het Surinaams erfrecht. Deze verschillen zouden kunnen liggen aan het verschil in de graad van technologische ontwikkeling in de Marron- en de Surinaamse leefgemeenschappen, zoals door verschillende schrijvers¹¹ is verondersteld. De literatuur betreffende de relatie tussen de technologische ontwikkeling en ontwikkelingen in de maatschappij geeft tegengestelde opvattingen weer.¹² Hierdoor ontstond de indruk bij mij dat de verklaring dat het verschil in erfrecht zou liggen aan het verschil in graad van technologische ontwikkeling, slechts voor een deel juist is. Daarom besloot ik de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht ook te vergelijken met de positie van de langstlevende echtgenoot in een gemeenschap waarin de graad van technologische ontwikkeling vergelijkbaar is met de graad van technologische ontwikkeling in de traditionele Marron gemeenschap. De Caraïben, de grootste Indianenstam in Suriname, voldeed het beste aan dit criterium. Zij bewonen het binnenland van Suriname samen met de Marrons (zie bijlage 1). Deze Indianen hebben evenals de Marrons hun eigen erfrechtelijk systeem, dat afwijkt van het systeem dat wettelijk voor geheel Suriname geldt. De Indianen en de Marrons hebben lang afgezonderd en onder ongeveer gelijke fysieke omstandigheden gewoond ten opzichte van de rest van de bevolking van Suriname. Het zijn ook de enige bevolkingsgroepen in Suriname waarvan bekend is dat zij hun eigen erfrechtelijk systeem hebben. Een vergelijking van deze twee erfrechtelijke systemen leek daarom erg interessant.

Nadat duidelijk was wat precies onderzocht zou worden is nagegaan op welke wijze dit vergelijkend onderzoek op de juiste manier gedaan kon worden. De grote lijn van het rechtsvergelijkend onderzoek bestaat uit het vooronderzoek, de beschrijvende en analytische fase, de vergelijking, een verklaring van de gevonden overeenkomsten en verschillen en een evaluatie van de gevonden resultaten.¹³ Kijken we naar voornoemde fasen van het rechtsvergelijkend onderzoek dan zien we dat bij het vooronderzoek van de rechtsvergelijking de onderwerpen en de rechtsstelsels worden gekozen en er algemene kennis verkregen wordt over ieder van de gekozen rechtsstelsels.¹⁴

Het vooronderzoek is vastgelegd in de hoofdstukken 1 en 2. De algemene kennis van de gekozen rechtsstelsels is voor een beter begrip gegeven, voorgaand aan de beschrijving van de positie van de langstlevende echtgenoot in dat stelsel.

In de tweede fase van het onderzoek, de beschrijvende en analytische fase, wordt het te vergelijken voorwerp onderzocht los van zijn verhoudingen met andere rechtsinstellingen. Voor de analyse wordt het voorwerp in verschillende aspecten ontleed aan de hand van deelvragen of deelproblemen. Het antwoord op iedere

¹¹ Schneider 1961, p. 17; Hoebel 1976, p. 67-280; Morgan 1877, p. 435; Engels (1884), 1977, p. 37-43.

¹² Ghimire 1993, p. 9.

¹³ Oderkerk 1999, p. 5-6.

¹⁴ Kokkini-Iatridou II 1988, p. 146.

deelvraag wordt bestudeerd zoals het is en niet zoals het zou moeten zijn volgens één of andere ideale maatstaf. Als de deelvragen zijn geformuleerd dan zal per deelvraag het benodigde materiaal in elk van de gekozen rechtsstelsel verzameld moeten worden op grond waarvan het antwoord op de deelvraag moet worden gevonden. Hierbij vindt analyse en beschrijving plaats van de rechtsinstituten, rechtsregels enzovoorts in ieder van de gekozen rechtsordes die qua functie aanknopingspunten met het onderzoeksvoorwerp hebben, alsmede hun directe of indirecte invloed op het onderzoeksvoorwerp.¹⁵

Het te vergelijken voorwerp in dit onderzoek is zoals eerder aangegeven de positie van de langstlevende echtgenoot. Deze positie wordt tegen de achtergrond van de hoofdlijnen van het huwelijksvermogens- en erfrecht van de betreffende systemen bekeken.

In hoofdstuk 3, 4 en 5 worden de hoofdlijnen van het huwelijksvermogens- en het erfrecht gegeven waarna de positie van de langstlevende echtgenoot beschreven wordt vanuit respectievelijk het Marron, Caraïbsch en Surinaams rechtssysteem.

De volgende stap is de vergelijking van het gepresenteerde materiaal.

Om de misstap te vermijden waarbij het recht van een ander land vanuit de optiek van het recht van het eigen land bestudeerd wordt, is het nodig geen rechtsstelsel als vaste maatstaf te hanteren.¹⁶ Ik heb derhalve getracht in dit onderzoek zoveel als mogelijk het eigen recht niet als maatstaf te hanteren. Reden waarom het Surinaams en het Caraïbsch erfrecht tegen het Marron-erfrecht afgezet worden. Een andere reden voor het hanteren van het Marron-erfrecht als maatstaf bij de vergelijking is het feit dat onderzoek en vastlegging van het Marron-erfrecht vanwege eerder genoemde redenen een belangrijk doel van het onderzoek is geweest. Verder is bekend dat het Marron-erfrecht, in tegenstelling tot het Surinaams en Caraïbsch erfrecht matrilineair en dus niet-eigen is, waardoor ik ervan uit kon gaan dat minder de neiging zou ontstaan om het eigen recht als maatstaf te hanteren.

De gevonden overeenkomsten en verschillen van de positie van de langstlevende echtgenoot in het Marron-erfrecht vergeleken met het Caraïbsch erfrecht, respectievelijk het Marron-erfrecht vergeleken met het Surinaams erfrecht zijn vastgelegd in de hoofdstukken 6 en 7.

De volgende fase van het onderzoek is de verklaring, die de basis voor theorievorming zal opleveren. In Hoofdstuk 8 en 9 worden mogelijke verklaringen gegeven voor de gevonden overeenkomsten en verschillen bij de vergelijkingen.

Na het vooronderzoek, de beschrijvende en analytische fase, de vergelijking, een verklaring van de gevonden overeenkomsten en verschillen volgt zoals eerder gezegd een evaluatie van de gevonden resultaten. Deze evaluatie hoeft niet nood-

¹⁵ Kokkini-Iatridou II 1988, p. 146-154.

¹⁶ Kokkini-Iatridou II 1988, p. 154.

zakelijkerwijs een goed- of afkeuring van de verschillende gevonden oplossingen in te houden.¹⁷

De auteurs die het geven van een waardeoordeel als een onmisbaar deel van het rechtsvergelijkende onderzoek beschouwen, maken een onderscheid tussen onderzoek met een praktisch en onderzoek met een theoretisch doel. Met een praktisch doel wordt bijvoorbeeld bedoeld verbetering van eigen recht, unificatie of harmonisatie. Met betrekking tot onderzoeken met een "theoretisch" doel worden drie categorieën van gevallen onderscheiden:

1. Gevallen waarin het waardeoordeel *niet noodzakelijk* is. Het waardeoordeel is niet noodzakelijk wanneer de rechtsoplossingen en de waarden in de verschillende rechtsstelsels identiek of gelijksoortig zijn;
2. Gevallen waarin het waardeoordeel *zinnol* is. Het waardeoordeel is in twee gevallen zinvol:
 - Wanneer de praktische resultaten van de gegeven oplossingen in de verschillende rechtsstelsels, alsmede hun waarden identiek of gelijksoortig zijn;
 - Wanneer de waarden tussen de verschillende rechtsstelsels weliswaar niet overeenkomen maar door uitzonderingen zodanig buiten werking gesteld zijn, dat zij voor wat het praktische resultaat betreft neerkomen op een gelijksoortige waarde.
3. Gevallen waarin het waardeoordeel *niet zinnol* is. Het waardeoordeel is niet zinvol wanneer de rechtsoplossingen, alsmede de waarden verschillen. Dit is het geval als:
 - De rechtsstelsels behoren tot verschillende cultuurkringen met verschillende traditie en maatschappelijke structuren;
 - De rechtsstelsels behoren tot dezelfde cultuurkring maar op bepaalde gebieden hun morele, religieuze of zedelijke waarden van elkaar afwijken;
 - De kring van de verschillende rechtsstelsels behoort deels tot de ontwikkelde industrielanden en deels tot de ontwikkelingslanden. Op de traditionele rechtsgebieden is een waardeoordeel niet zinvol terwijl het in de moderne sectoren wel mogelijk is mits het om hetzelfde feitelijke probleem gaat.
 - De rechtsstelsels behoren tot verschillende economische systemen. Een waardeoordeel komt neer op kritiek van het systeem.¹⁸

Het Marron-erfrecht, het Caraïbsch en Surinaams erfrecht behoren tot verschillende rechtsstelsels van verschillende cultuurkringen met verschillende tradities en verschillende maatschappelijke structuren. Op grond van het bovenstaande bleek het niet zinvol te zijn een waardeoordeel over de gevonden verschillen te geven.

Ook is het nodig geweest te kijken naar *het doel* van de rechtsvergelijking. Rechtsvergelijking wordt bedreven om verschillende redenen. Wil men aangeven wat de mogelijke doelen zijn die met het rechtsvergelijkend onderzoek kunnen worden nagestreefd, dan is het voornamelijk van belang om de directe doelen en toepassin-

¹⁷ Oderkerk 1999, p. 5-6; Kokkimi-Iatridou 1985, p. 56-57.

¹⁸ Kokkimi-Iatridou 1988, p. 177-178.

gen te bespreken.¹⁹ Enkele directe doelen en toepassingen zijn: er is noodzaak voor degenen die het recht bedrijven kennis van vreemde rechtsstelsels te verwerven, daar het vreemde recht oplossingen voor vraagpunten kan aandragen die voor het eigen recht gebruikt kunnen worden. Bij eenmaking van recht speelt rechtsvergelijking een grote rol, daar aan de hand van de rechtsvergelijking nagegaan kan worden of voldoende grondslag voor eenmaking aanwezig is, of eventuele gemeenschappelijke oplossingen bestaan die eenmaking kunnen bevorderen, dan wel of bepaalde oplossingen in vergelijking tot andere de voorkeur verdienen. In deze gevallen spreekt men van toegepaste rechtsvergelijking. Daarnaast is de beschrijvende rechtsvergelijking, waarbij de rechtsstelsels naast elkaar gelegd worden, zonder dat daaruit verdere conclusies worden getrokken. De beschrijvende rechtsvergelijking geschiedt uit belangstelling voor de overeenkomsten en verschillen tussen de rechtsstelsels, dan wel in verband met rechtshistorisch of rechtsfilosofisch onderzoek. Dit kan leiden tot inzicht in overeenkomsten en verschillen tussen rechtsstelsels en rechtsinstellingen en daardoor tot beter onderling begrip.²⁰

Bij de overwegingen met betrekking tot het geven van een waardeoordeel over de gevonden verschillen en overeenkomsten, was reeds opgemerkt dat dit proefschrift een theoretisch doel dient. Dit theoretische doel houdt dan ook een beschrijvende vergelijking in.

Waardeoordelen over de gevonden geschillen en overeenkomsten worden in dit werk niet gegeven, maar normatieve oordelen wel.

Het ligt voor de hand te veronderstellen dat tussen waardeoordelen en normatieve oordelen bepaalde logische verbanden bestaan. Oordelen die uitspreken wat wij horen te doen, kunnen bijvoorbeeld afgeleid worden uit waardeoordelen en causale waarheden.²¹ Hoe de logische relatie tussen waardeoordelen en normatieve oordelen precies geanalyseerd moet worden, wordt in het midden gelaten. De normen die als uitgangspunt voor het normatief oordeel dienen, zijn de rechtsregels die geldend zijn in de gebieden die op dat moment onderwerp van discussie zijn.

Een normatief onderdeel heeft plaatsgevonden bij de evaluatie waarin nagegaan of in het Marron-erfrecht sprake is van discriminatie van de vrouw op grond van haar geslacht. Verschillende normen uit verschillende cultuurgebieden zijn bij de beantwoording van deze vraag meegenomen. Dit is in hoofdstuk 10 beschreven.

Tenslotte worden er conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan.

Het onderzoek is afgesloten op 31 december 2005.

¹⁹ Oderkerk 1999, p. 29.

²⁰ Sauveplanne 1993, p. 159-160.

²¹ Soeteman 1981, p. 32.